Izhaja vsak dan razen sodelj in praznikov.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Issued daily except Sundays and Holidays.

LETO—YEAR IX. | Entered as second-class matter January 25, 1916, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. | CHICAGO, ILL., SOBOTA, 12. AVGUSTA (AUGUST) 1916. | ŠTEV.—NUMBER 62.

Nedolžen človek obsojen na smrt.

SKOK V SMRT.

ZNAMENITI DR. MURPHY JE MRTEV. — 21LETNI MLADENIČ OBSOJEN ZA NEDOLOČEN ČAS V POBOLJŠEVALNICO. — KONZUM PIVA SE MNOŽI V CHICAGU. — V BRUNSWICKU JE SOCIALIST IZVOLJEN V MESTNI SVET. — PREDLOGA O VODNIH SILAH POKOPANA. — KLOWN BILLY NASTOPI V NEBRASKI. — KLOPOTAČE ČUVAJO ROBIDNICE.

Grabeži delajo kisle obraze.

Chicago, Ill., 12. avgusta. — Znamenitega zdravnika dr. J. B. Murphya ni več, ki je tisočem rešil življenje.

Umrl je na otoku Mackinac za srčno hibo.

Murphy je bil rojen leta 1857 v Appletonu, Wis. Študiral je v Chicagu, na Dunaju, v Berlinu, v Heidelbergu in v Londonu.

New York, 11. avgusta. — V King Singu so dobili telefonično poročilo, da je neki Irving King priznal, da je umoril Charles Thelpsa in gdč. Margareto Wolpert v marcu 1915.

Radi tega hudodelstva je prišel Charles S. Stielow pred porotnike in je bil obsojen na smrt. Imel je že umreti v električnem stolu, a je bila izvršitev smrtne obsodbe preložena v zadnjem trenotku.

King je napravil svojo izpoved pred devetimi pričami v ječi v Little Valley, kjer sedi radi nepodobnega obnašanja.

Zopet dokaz, da je treba smrtno kazen odpraviti. Kdo bi obudil Stielowa v življenje, če bi izdihnil v električnem stolu? Nihče!

Chicago, Ill., 11. avgusta. — Sodnik Thompson je obsodil 21-letnega Martina Bolarčiča, prebivajočega na 1109 E. 62 St., za nedoločen čas v poboljševalnico v Pontiacu, ker je James P. Bicketu ukradel avtomobil.

Fant je zločin priznal in v svojo opravičbo navedel, da je bil ob času tatvine pijan.

New York, 11. avgusta. — S stolpa Singerjevega poslopja je skočil 60letni Albert Goldman v smrt. Stolp se dviga 600 čevljev od tal in iz Goldmana je postala krvava kaša, ko je priletel na tlak.

Pri sebi je imel pismo, v katerem naznanja, da gre prostovoljno v smrt, ker mu je policija vedno za petami.

Chicago, Ill., 11. avgusta. — V Chicagu so ob nedeljah saluni zaprti in vodopivci so pričakovali, da se bo sedaj izpilo manj piva. Poročilo davčnega urada pa izkazuje z črnim na belem, da je narobe. V mesecu juliju je bilo v Chicagu plačanega davka za pivo $957,062.50, ali $200,000 več kot v juliju 1915.

Hemdenson, Ky., 11. avgusta. — 31letni Charles M. Wyne je ustrelil na ulici 52letnega zdravnika M. C. Dunna, predsednika tukajšnjega šolskega odbora. Wyna je svoječasno tožil dr. Dunna za $10,000 odškodnine, ker je baje zapeljal njegovo ženo v ordinacijski sobi. Wyne se je po izvršenem zločinu prostovoljno izročil oblastim.

Brunswick, Md., 11. avgusta. — Država Maryland je zdaj tudi na zemljevidu. V prvi vardi v Brunswicku je bil izvoljen John J. Riley, socialist in železniški delovodja v mestni svet. To je prvi socialist v tej državi, ki je izvoljen v javni urad.

Riley je dobil 46 odstotkov od vseh oddanih glasov v vardi. Bili so trije kandidatje. V drugi in tretji vardi sta socialistična kandidata dobila po 22 in 18 odstotkov od oddanih glasov.

Washington, 11. avgusta. — Grabežka predloga za vodne sile je zabita, o kateri je dejal Gifford Pinchot, da izroča vodne sile monopolistom.

Adamson, predsednik odseka za trgovske zbornice, je izjavil, da nikdar ne postane postava, ker so se pogajanja med kongresno zbornico in senatom z ozirom na predlog za vodne sile razbila.

Chicago, Ill., 11. avgusta. — Okoli tisoč delegatov pismonoš na deželi, ki so organizirani v "National Rural Carriers Association" in ki zastopajo 30,000 člani, so zbrani na letni konvenciji.

Konvencija je sprejela predlog, da se uvedejo na deželi avtomobili za razvažanje poštnih pošiljatev.

Altoona, Pa., 11. avgusta. — Kosta Frank Vaughu in Roy Brown barvala koleselj, je koleselj prišel v dotiko z električno žico, skozi katero je šel močan tok. Brown se je onesvestil in ko mu je Vaughn priskočil na pomoč, ga je električni tok udaril tako močno, da se je mrtev zgrudil na tla. Browna so spravili k sebi, pa je nekaj ur kasneje umrl.

Washington, 11. avgusta. — Predsednik Wilson je spremenil službovanje za civilne uslužbence v državni službi, da lahko paro[illegible] no službo, če jih priporoči zvezni odbor za paroliranje kaznencev.

Jersey City, N. J., 11. avgusta. — Stvar izgleda tako, da so našli grešnega kozla, da ne bo treba sedeti ravnateljem radi razstrelbe municije na polotoku Black Tom, ki je napravila do 20 miljonov škode. Aretirali so dva norveška delavca Erlinga Iversona in Axel Larsonu, ki ju dolže, da sta zakrivila razstrelbo.

Hastings, Neb., 11. avgusta. — Vodopivci bodo angažirali "Billy" Sundayja, da agitira v Omahi, Lincolnu, Fremontu, Grand Islandu in Hastingu med 18. in 22. avgustom za prohibicijo.

Pri celi stvari bo najboljše vozil "Billy," ki ne govori poceni, ampak se pusti plačati s tisočaki, četudi gre za reševanje duš iz satanovih krempljev.

Leawenworth, Kans., 11. avgusta. — Šerif W. H. Courtney sodi, da je prišel na sled načrtu za beg iz ječe, ki so ga izdelali bančni roparji iz Jarbola in Linwooda in trije morilci. Pri zamorskemu vojaku William Whitu, ki je vbil dve osebi v Fort Leavenworthu, so našli dve žagi za jeklo, ki mu jih je izročil neki Tom L. Jones.

Jonesa so prijeli in pri njem so našli še dve žagi za jeklo.

Sutton, Neb. 11. avgusta. — C. J. Bauer iz Suttona pri avtomobilski nezgodi dobil tako težke poškodbe, da je kmalu umrl. Pet drugih oseb je dobilo težke poškodbe, štiriletni Oto Griess je bil pa na mestu vbit.

Hymeria, Ind., 11. avgusta. — 16letni Lewis Scott je bil na mestu vbit, Bid McCannary je pa padel v nezavest, ko se je prekucnil avtomobil, v katerem sta se vozila.

Memphis, Tenn., 11. avgusta. — Dr. I. L. Andrews, predsednik mestnega zdravstvenega sveta, je izdal odredbo, s katero prepoveduje pri obhajanju staromodne kelihe. Zdravnik pravi, da kelihi širijo bolezni.

(Dalje na 2. strani, 2. kolona)

IZ DELAVSKEGA SVETA.

Dvojno lice delodajalcev.

Špijoni na delu.

POLICAJSKA INKVIZICIJA.

Delodajalci so za bojkot.

Spokane, Wash., 11. avgusta. — Delodajalci v državi Washington so organizirani v "Inland Empire Employers Association." Organizacija gospodarjev je strašna nasprotnica bojkota od strani delavcev, pa grozi sedaj, da se ga posluži sama proti trgovski zbornici, če zbornica ne prisili svoja odbora, da sprejme rezolucijo za odprto delavnico.

Da izsili svojo zahtevo, je organizacija delodajalcev zagrozila, da izstopi iz trgovske zbornice. Poleg je organizacija povedala, da prispeva v trgovsko zbornico 28 tisoč dolarjev na leto, da bo odboru trgovske zbornice znal ceniti njeno grožnjo.

Špijoni lazijo krog cestnoželezniških uslužbencev.

New York, 11. avgusta.— Ko so cestnoželezniški uslužbenci obdržavali svojo prvo sejo po zmagi, so se privatni detektivi takoj nastavili v obližju liceja, 86 St. in Third Ave., kjer so zborovali cestnoželezniški uslužbenci. Eden teh ptičkov se je nastanil nasproti dvorane in je pazil, kdo gre notri in ven. Neki drugi teh klatežev se je hotel vriniti v dvorano. Pokazal je svoje izkazilo, pa mi imel unijskega gumba.

"Kje delaš", ga je resno vprašal organiziran delavec' ki je stal pri vratih.

"Na Deveti avenue", se je odrezal špijon.

"Počakaj malo, da dobim moža, ki te pozna", je rekel vratar.

Špijon ni čakal, ampak jo je odkuril hitrih nog.

1200 cestnoželezniških uslužbencev stavka.

Philadelphia, Pa., 11. avgusta. Sedaj je na stavki 1200 cestnoželezniških uslužbencev, kompanija po trdi temu nasprotno, da jih stavka le 200. Izjava kompanije ima namen, nafarbati javnost o številu stavkarjev in prikazati stavko v taki luči, kot da je izgubljena.

Družbe zdaj čakajo na 400 stavkokazov iz New Yorka, ki so brez dela, ker je stavka končana. S temi klativitezi družbi ne bo dosti pomagano.

Policija se poslužuje inkvizitorskih metod, da najde krivce.

Oakland, Cal., 11. avgusta. — Na stotine delavcev so zaprli v Friscu in jih prepustili milosti policajev detektivov, da na njih poskušajo svoje inkvizitorske umetnosti.

Moške in ženske držijo v ječi in jim ne dovolijo, da bi videli koga drugega kot policaje in ječarje, ki mučijo njih možgane, da bi iz njih izsilili izpoved. Nekteri beriči so se spozabili tako daleč, da sporabljajo celo hipotnozo, da bi ljudem naprtali hudodelstva, ki jih niso nikdar izvršili.

Taka metoda je zdaj v navadi v San Franciscu, ko zapirajo nedolžne ljudi, ki so osumljeni, da so v zvezi z dinamitnim napadom na parado za oboroževalno pripravljanje.

Ali to krivi? To ima odločiti porota, ne pa kakšen policaj.

Žrtev pograbijo in je vlečejo pred policajsko inkvizicijo, kjer pretrpi najhujše duševne muke. Žrtvi ne dovolijo spati, včasi jo tudi na drug način trpenčijo, dokler ne izsilijo iz nje izpoved. Besede pokladajo žrtvi na jezik in njene proteste pošljejo kapitalističnim listom za priznanje zločina.

Ali so aretirali kakšnega člana trgovske zveze, ali katerega bogatina? Ne! V ječo so vrgli le delavce.

Ali bi se lahko trgovce spravilo v zvezo z bombnim atentatom?

Da! Eden teh gospodov se je izrazil, da je treba polne ambulance vozov edelavcev poslati v bolnico. Ta gospod je gotovo priporočal krvoprolitje.

Stara pravica, da je vsak človek nedolžen, dokler ga porota ne spozna krivim, ne velja za delavce. Vsaka oseba je v očeh teh ljudi takoj kriva, če je aretirana in je v delavskem gibanju.

Štrajkarji obsojeni na smrt.

El Paso, Tex., 11. avgusta. — Mehikanski listi, ki so semkaj dospeli iz Mehika, prinašajo odredbo prvega šefa Carranze, v kateri je tiskana smrtna obsodba štrajkajočih električarjev, ki so pred kratkem zavili glavno mesto v temo.

Vlada je izjavila, da štrajk, ki vrže v temo in odreže vodo od mesta; ni štrajk, temveč sovražni akt proti vladi, ki daje sovražnikom vlade ugodnost.

Carranzina vlada se opira na zakon izza leta 1862, ki vgroža te štrajkarje s smrtno kaznijo. Po tem zakonu niso odgovori le štrajkarji, ampak tudi povzročitelji stavke in vsi tisti, ki so se udeležili shodov.

Stavka je pričela 31. julija. Časopis z dne 3. avgusta navaja imena voditeljev stavke, ki so jih vrgli kot puntarje v ječo.

Pravijo, da je bila stavka podžgana iz Združenih držav in da je [illegible] v tovarno za municijo poči[illegible] vlada za veleizdajo.

(Opomba uredništva. Ameriška kapitalistična korespondenca kontrolira vse vesti iz Mehike. Počakovati bo treba, da vest potrdi "Ameriška delavska federacija".)

Razvažalci mleka stavkajo.

Cleveland, Ohio., 11. avgusta. — Okoli 200 razvažalcev mleka, ki so zaposleni pri Belle Vernon Co., so zaštrajkali, in najbrž se jim še drugi razvažalci pridružijo v teku dneva, ako delodajalci ne priznajo zahtev.

Razvažalci mleka zahtevajo priznanje unije, povišanje mezde in skrajšanje delavnika.

Govorica se širi, da je hotel župan danes prevzeti podjetje Belle Vernon Co., da mesto ne ostane brez mleka.

Štrajkar ustreljen.

St. Louis, Mo., 11. avgusta. — Sinoči so stavkokazi ustrelili David Mitchelle, štrajkajočega razvažalca mleka.

Štrajk razvažalcev mleka je v polnem tiru in organizirani vozniki so jim obljubili pomoč, češ, da vozniki ne bodo razvažali mleka v pekarne in prodajalne z delikatesami.

Policija na strani podjetnikov.

Detroit, Mich., 11. avgusta. — Policija je hotela na vsak način razgnati štrajkajoče izdelovalce smodk v Hanystrameku, majhnem mestu severno od tukaj. Ker policija ni mogla izvršiti svojega namena, je telefonirala po ognjegasce, ki so spustili curke vode na štrajkarje, da so jih razkropili.

Weir, Kans. — Rov Mayer, št. 7 blizu tega mesta, ki je v najemu Dodson and Welcha, je zopet začel z obratovanjem, po treh dneh počitka.

(Dalje na 2. strani, 5. kolona)

VREME.

Chicago in okolica: deloma oblačno v soboto in nedeljo, preneslijva temperatura.

Illinois: deloma oblačno v soboto in nedeljo; malo hladnejše v soboto.

Temperatura v Chicagu: najvišja 82, najnižja 73 stopinj.

Zavezniki poročajo le o zmagah.

Italijani pretiravajo po svoje.

ITALIJANI POROČAJO O AVSTRIJSKIH IZGUBAH, O SVOJIH PA MOLČE. — ODKAR SO ITALIJANI PRIŠLI V GORICO, IZGLEDA SESTRELJENA GORICA, KAKOR DA BI JO NIKDAR NE ZADELA KROGLJA? — RUSI SO V STANISLAVI. — NEMCI POROČAJO, DA SO BILI RUSI VZHODNO OD STOKHODU ODBITI. — RUSKA OFENZIVA PROTI KARPATOM SE KRHA. — NAPAD IZ ZRAČNIH VIŠAV NA LONDON.

Učinki napada iz zračnih napad je silen.

ZADNJE VESTI.

Rim, 12. avgusta. — Italijanske čete so zasedle Doberdobsko planoto.

Pariz, 12. avgusta. — Angleško-francoske sile so napadle bolgarske čete pri Dorianu. Zavezniške čete so zasedle železniško postajo v Dorianu.

London, 12. avgusta. — Reuterjeva korespondenca poroča, da se je obnovil topničarski dvoboj na Balkanu. Zavezniške čete so zasedle grič 227 pri Dorianu in železniško postajo.

London, 12. avgusta. — Daily Ekspress pravi, da so za povišanje cene pšenici odgovorni špekulanti je v Chicagu.

Kapitalistični list je zadel s to trditvijo v črno.

Splošni položaj.

Zavezniška poročila o zmagah na zapadu, iztoku in jugu se nadaljujejo. Rusi so okupirali Stanislav v južni Galiciji. Francozi imajo nove vspehe ob Sommi in pred Verdunom in Italijani pošiljajo dolga poročila o prodiranju od Gorice v smeri istoku in jugu.

Rim pravi, da znašajo avstrijske izgube v mesecu 24 mrtvih, odkar je padla Gorica, 104.750 mož; od teh da je 70.000 mrtvih in ranjenih, 34.750 vjetih. Avstrijska armada se je umaknila kakih šest milj od Gorice proti trnovski planjavi, kjer se razteza vipavska bojna črta. Dalje poroča Rim, da Gorica ni tako poškodovana, kakor so sprva mislili, in število mrtvih in ranjenih med civilnim prebivalstvom ni posebno veliko. V mestu je večidel ostalo italijansko prebivalstvo, dočim so ostali zapustili kraj. Vest iz Rima se tudi glasi, da so Italijani okupirali Ajsovico, kakih šest milj proti iztoku, kjer se nahaja postaja za aeroplane, toda ta vest ni še nikjer potrjena. Dunaj priznava v današnjem poročilu, da je Gorica izgubljena, naglašuje pa, da se vrše boji na dobrdobski planjavi na jugu, kjer so bili Italijani odbiti. Rim tudi pravi, da se na tem mestu Avstrijci trdovratno branijo. Brzojavka iz Rima "Daily Telegraphu" v London se tudi glasi, da so obrambne pozicije na Sveti Gori in na gori San Gabriele še v rokah Avstrijcev, ki so pa obkoljene od vseh strani in vsaka pomoč tem pozicijam od avstrijske strani da je nemogoča.

Petrograd poroča uradno, da so Rusi osvojili Stanislav. Ker se malo prej glasi uradno poročilo, da so Rusi oddaljeni le še dve milji od tega mesta, je lahko resnica. Stanislav leži ob reki Bistrici in tam je železniška proga, ki vodi iz Bukovine v Lvov in dalje proti severu. Mesto je oddaljeno kakih 30 milj od Kolomeje in okrog 66 milj južno od Lvova. Dalje poroča Petrograd, da so Rusi prekoračili reko Zlota Lipa v smeri proti Haliču. V Volhiniji in na Poljskem se tudi vrše vroči boji in nemško - avstrijske armade se trudijo na vse načine, da ustavijo prodiranje Rusov.

Na zapadu so Francozi izvršili nekaj napadov ob Sommi in pred Verdunom in raztegnili svoje pozicije. Ravnotako poročajo tudi Angleži.

Uradna poročila slede:

Angleško poročilo.

London, 11. avgusta. — Zadnjo noč smo izvršili dva napada na nemške pozicije severno od Bazentin - le - Petita in severno od Pozieresa in osvojili nekaj nemškim zakopov. Nekaj sovražnih oddelkov se je pomikalo proti naši črti južno od Martipuicha, toda naši zakopni mortarji so jih razpršili in napada ni bilo. Naši letalci so nadaljevali z bombnimi operacijami proti sovražnim točkam militaristične važnosti. V zračnem spopadu je padlo več nemških aeroplanov in mi pogrešamo tri.

Francosko poročilo.

Pariz, 11. avgusta. — Kljub temu, da je bilo zelo slabo, deževno vreme, so naši topovi vstrajali pri vroči kanonadi severno od Somme in naše čete so napredovale severnoiztočno od Hardecourta. Zapadno od Mase (Verdun) smo zadnjo noč vprizorili nenadani napad na nemške pozicije na hribu št. 304, ki se je docela obnesel. V okolišu Thiaumonta se nadaljuje silna kanonada na obeh straneh. Slabo vreme zadržuje operacije.

Nemško poročilo.

Berlin, 11. avg. — (Zapadno bojišče) — Artilerijpki ogenj med Ancro in Sommo se nadaljuje z veliko silo. Britiški napadi pri Bazentinu so bili ustavljeni. Število neranjenih Angležev, ki smo vjeli od 8. julija, je narastlo na [illegible] in 13 častnikov. Med Maurepasom in Sommo so Francozi izvršili osem napadov včeraj in zadnjo noč, ali vsi so bili zastonj. Na desnem bregu Mase (Verdun) ni bilo infanterijskih bojev. Dva nadaljna sovražna aeroplana smo izstrelili južno od Bapaume in drugega južno od Lille.

(Iztočno bojišče). Južno od Smorgonja na severni fronti je bilo živahno bombardiranje in vršili so se spopadi med patruljami. Ruski napadi ob Stokhodu blizo Ljubaševa, ob Strumenu blizo Dubočev in v okolišu Smolarijeva, Zareč in Vitonica so bili odbiti. Iztočno od Kovela, na ovinku Stokhoda je sovražni oddelek napadel nenadno, toda brezuspešno. Pri Zarečih smo vjeli 340 mož in dva častnika tekom protinapadov. Južno od Zaločev se razvijajo nove bitke. Južnozapadno od Velesnijeva na fronti nadvojvode Karla Franca smo odbili nekaj močnih ruskih napadov. Južno od Dnjestra so naše čete osvojile nekaj pozicij, kakor se je glasil program.

Avstrijsko poročilo.

Dunaj, 11. avg. — V Karpatih, južno od Zabica in ob Dnjestru, severno od Nižnijeva smo odbili ruske napade. Sovražnik je ves dan napadal naše pozicije severno od železnice Kovel-Sarni in večina teh napadov je bilo ustavljenih pred našim žičnim omrežjem.

(Italijansko bojišče). Vsled položaja, ki je nastal, ko smo se umaknili iz mostišča na zapadni strani Soče, so naše čete zapustile Gorico. Na planjavi Dobrdo smo odbili sovražne napade. Potrebno izravnanje naše bojne črte smo izvršili brez ovir od strani sovražnika. V zadnjih par dneh smo vjeli 4100 Italijanov. V noči 9. avgusta je 21 naših letalcev obiskalo Benetke in vrglo tri in pol tone bomb, ki so povzročile mnogo požarov v bombaževih tovarnah. Okolica je bila razsvetljena 21 milj naokrog vsled požara. Letalci so se vrnili brez vsake nezgode.

Rusko poročilo.

Petrograd, 11. avg. — Ljuto bojevanje se vrši ob reki Seret, med vasmi Neterinci in Nosovci. Nem-

(Nadaljevanje na 3. strani, 1. stopec.)

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Izhaja dnevno razen nedelj in praznikov.

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) in Canada $3 na leto, $1.50 za pol leta in 75c za tri mesece; Chicago in inozemstvo $4.50 na leto, $2.25 za pol leta, $1.15 za tri mesece.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:
"PROSVETA"
3019 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.

"THE ENLIGHTENMENT"
Organ of the Slovenic National Benefit Society

Issued daily except Sundays and Holidays
OWNED BY SLOVENIC NATIONAL BENEFIT SOCIETY

Advertising rates on agreement

Subscription: United States (except Chicago) and Canada $3 per year; Chicago and foreign countries, $4.50 per year.

Address:
"PROSVETA"
3019 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.

Delavci morajo biti vedno na straži.

Če opazujemo dogodek na bojiščih v Evropi in čitamo, da je četa zasedla sovražne zakope, strelske jarke, postojanke ali obmostje, tedaj se prepričamo, da ne drve za sovražnikom, ampak obstoje v v pridobljeni poziciji, resno prevdarijo situacijo in se šele po resnem posvetovanju odločijo, kaj naj store. To se ne izvrši iz strahu in omahljivosti, marveč se morajo zavarovati pred sovražnim protinapadom, ki jim lahko namah iztrga vse pridobitve.

Ko so se prepričali, da se ni treba bati protinapada in je vse preskrbljeno za nadaljno prodiranje, se odločijo, da gredo naprej.

Tako taktiko zahteva zdrava človeška pamet.

V bojih med delavstvom in kapitalisti ni nič drugače. Čestokrat se je dogodilo, da so delavci sijajno zmagali v stavki, a kapitalisti so znali s hitrim in nepričakovanim napadom iztrgati delavcem pridobitve, potisniti jih nažaj v razmere, ki so prevladovale pred stavko.

N. pr. cestnoželezniški uslužbenci v New Yorku so izvojevali lepo zmago, ali pripraviti se morajo takoj proti protinapadu. Cestnoželezniški magnatje so priznali strokovno organizacijo, ker zanje ni bilo drugega izhoda. Ali zanesti se na njih obljube, bi pomenilo toliko kot graditi hišo na močvirju in brez trdnega temelja. V zgodovini delavskih bojev smo doživeli več kot stokrat, da so danes kapitalisti nekaj obljubili, čez nekaj dni, ko je bil zanje položaj bolj ugoden, so prelomili obljubo in s premišljenim protinapadom iztrgali delavcem dobljene pridobitve.

Kapitalisti včasi niti ne skrijejo svojih namenov in povedo odprto, da se ne smatrajo nepremaganim. Tako n. pr. "New York Times" prinaša sledeče vrstice:

"V zdajšnih letih so delavske unije prvo zahtevale priznanje unije kot zboljšanje delovnih razmer. Zdaj ni bilo priznanja nikdar odklonjeno v formi cestnoželezniške stavke. V pravem pomenu besede priznanje unije ni bilo še nikdar priznano, sploh ne more biti nikdar priznano.

Z drugimi besedami bi rekli: Mejtem ko so cestnoželezniški kralji priznali v besedah unijo, je niso priznali v svojem srcu in niso nikdar resno mislili na to, da jo priznajo.

Stavki v kapitalističnem dnevniku povedo jasno, da se morajo cestnoželezniški uslužbenci pripraviti, če hočejo obdržati sadove zmage. Ali ta opomin ne velja le za cestnoželezniške delavce, marveč gre mar vsem organiziranim delavcem.

Kako se naj pa delavci pripravijo, da obdrže, kar so pridobili s težkim bojem? Utrditi in razširiti morajo strokovno in politično organizacijo. Danes v dobi pare in elektrike ne zadostuje več, če so organizirani le izučeni delavci. Organizirani morajo biti tudi tovarniški delavci, težaki in poljski delavci, če pride do stavke v eni ali drugi stroki, da tvorijo izučeni in neizučeni delavci armado, ki ima skupne namene in en cilj. Taka organizacija povzroči, da kapitalisti ne morejo dobiti skebov, in omogoče štrajkajočim delavcem izdatno gmotno podporo, da lahko vzdrže v stavki.

S strokovno organizacijo pa še ni vse doseženo, dokler imajo kapitalisti politično moč, ker imajo s politično močjo tudi sredstva, da zlomijo stavko. Milica, policija, sodišča in šerifi so sredstva, s katerimi razpolaga kapitalistični razred, ker so delavci glasovali za kandidate buržoaznih strank za postavodajne zastope in javne urade. To moč je treba vzeti kapitalističnemu razredu in v postavodajne zastope in javne urade morajo priti pravi zastopniki delavskega razreda. Da delavci to dosežejo, se morajo organizirati politično v socialistični stranki. Brez politične organiacije delavci ne morejo osvojiti politične moči, ki je potrebna, če hočejo delavci obdržati izvojevane pridobitve v stavki.

Norveška demokracija.

Ko se je leta 1905 Norveška v popolnem miru ločila od Švedske, je nastalo vprašanje, če naj si dežela poišče novega kralja, ali pa naj se ustanovi kot republika. — Norveško prebivalstvo je v dnu duše demokratično in nima nič zmisla za monarhistične ceremonije. Ali ko je prišlo do splošnega glasovanja, so nepoklicani agitatorji rogovilili z dvema trditvama: Ako sklene večina, da se vpelje republika, bodo intervenirale velesile, ki baje ne dovolijo nobene nove republike v Evropi; 2. Ako postane Norveška republika, je vojna s Švedsko neizogibna. Ljudstvo ni hotelo vojne s Švedsko in ni želelo evropske intervencije; tako se je zgodilo, da je večina glasovala za monarhijo. Prišel je kralj Hakon z Danskega v deželo.

Ali Hakon je kralj, kateremu ni ostalo skoraj nič drugega, kakor ime in civilna lista. Predsednik francoske republike ima več vladarskih pravic, kakor norveški kralj. Kar jih je imel, jih je izgubil, in zdaj mu ni ostalo nič drugega, kakor razpolaganje s tistimi križi, trakovi itd., ki se imenujejo redovi. Pa tudi to pojde tja, odkoder ni povratka; vprašanje redov je namreč po zaslugi liberalne stranke postalo konstitutionalna bojna točka, ki ne bo odstavljena z dnevnega reda, dokler se dežela ne reši še tega ostanka ceremonijalne preteklosti.

Od jeseni leta 1912, ko so konservativci pri volitvah nad vse pričakovanje temeljito pogoreli, ima liberalna stranka s 76 glasovi večino. Ker imajo socialisti 23 mandatov, razpolagajo skupaj s štirimi petinami vseh glasov. Tako je mogoča izvedba demokratičnega programa, ki ga zahteva vsa dežela.

Demokratiziranje se je pričelo takoj po ločitvi od Švedske. Najprej se je odpravilo kronanje, ker so s tem spojene ceremonije zastarele in niso naši dobi primerne. Potem so se odpravili vsakovrstni prazni naslovi iz švedske dobe ker le jemljejo čas v pisavi in v govoru, minister pa je minister in ima povsem enako službo, če se mu pravi "ekscelenca" ali pa enostavno "gospod" minister.

Za nekaj časa se je ustavila demokratična akcija, ko je prišla leta 1909. v stotrhing (poslanska zbornica) konservativna večina. Ta je potrebovala izrednih sredstev, da si umetno utrdi moč, katere ji ni dajalo zaupanje ljudstva. Naslovi so bili odpravljeni; še se jih ni upala vpeljati. Zato je iz redov napravila sredstvo za kupovanje mišljenja. Kdor je bil pripravljen prodajati prepričanje, si je v tistih časih kaj lehko pridobil kakšen red v zameno. Celo socialistom so jih ponujali, da so spravljali s tem le v zadrego kralja, kateremu so jih socialisti seveda hvaležno vračali.

Nova liberalna vlada je morala gledati, da se odpravi tudi to sredstvo korupcije. Če bi imeli križi in trakovi le demokratičen pomen, bi se pri nas nihče ne spuščal zaradi njih v kakšne boje, dasi jih ljudski humor kaj rad rabi za sredstvo svojega dovtipa in svoje ironije. Čim pa to niso več igrače, temveč predmeti, s katerimi se lahko izvršuje nelegalen vpliv v privatnem in celo v javnem življenju, postane odprava take možnosti resna demokratična zahteva.

Dobro pa je bilo še iz nekega posebnega razloga, da je prišla zadeva na Norveškem na dnevni red. Socialisti so že davno vedeli, da se na liberalno stranko tudi v navadnih meščansko - demokratičnih rečeh ni brezpogojno zanašati. Med desnim in levim krilom liberalne stranke so nasprotja, ki morajo prejalislej povzročiti ločitev duhov. Levičarji so odločni demokratični republikanci, medtem, ko se desničarji nagibajo k monarhizmu in so doslej zelo proti svojim srcem sledili protimonarhističnim reformam. Razumljivo je to, ker nima stranka enotne gospodarske podlage. Veleposestniki sede v njen poleg malih kmetov, veliki industrialci poleg malih obrtnikov, veliki bankirji poleg malih trgovcev, visoki oficirji poleg protimilitarističnih civilistov. Desničarji so v odločni manjštini. To je menda pravi razlog, da so doslej varovali disciplino v stranki. Nekaterim je moralo biti to prav težko, zakaj nekateri sklepi so bili že takorekoč republikanskega značaja. To velja n. pr. za zakon, s katerim se je odpravila kraljeva pravica, da sme vlagati svoj veto proti sklepom parlamenta, ki se tičejo ustave. S tem je bila kralju vzeta vsa zakonodajna moč, ki je zdaj popolnoma osredotočena v parlamentu, tako, da je kralj le še oseba za reprezentacijo.

Ker pa so šle take dalekosežne reforme gladko, ne bi bil nihče mislil na to, da se pojavi opozicija reakcionarjev v liberalni stranki ravno pri vprašanju redov, ki je vendar tako podrejenega pomena, da se ne da niti v sanjah primerjati recimo z zakonom o enaki ženski volilni pravici. In vendar so nastale težave ravno zaradi redov. Desničarji so dobili pogum, ker se je nesloga pojavila v vladi. Trije ministri so zahtevali, da se ohranijo redovi, češ, da mora kralju vendar ostati kakšna pravica, da ima celo republikanska Francija red častne legije in da so norveški redovi pristna narodna ustanova. Kljub temu je vlada predložila svoj načrt in v ustavnem odseku je bil sprejet. Ali tudi tukaj se je pokazala nesloga liberalne stranke. V zbornici pa je zakon padel. Zanj je glasovalo 74 poslancev, proti pa 47. Potrebna dvetretjinska večina ni bila dosežena, in sicer po zaslugi reakcionarcev liberalne stranke. Njih 23 je glasovalo proti načrtu svoje vlade.

Seveda ta dogodek ne bo oviral demokracije v Norveški. Starine, ko so glasovale proti ljudski predlogi, prejmejo prejalistej plačilo od volilcev.

V državi, v kateri pride ljudstvo do prepričanja, da je ljudska volja najvišja volja, se kmalu osvobode takih starin, ki so coklja pri vozu napredka in razvoja v popolnoma ljudsko državo.

Bodočnost bo dokazala, da se ne motimo.

Slika predočuje situacijo od času cestnoželezniške stavke v New Yorku. Cestnoželezniški kralji so smatrali v začetku stavko za šalo in so mislili, da porazijo cestnoželezniške uslužbence v par dneh. Prišlo je drugače in denarni magotci so bili tepeni.

Whitridge, predsednik kompanije se je trdovratno zoperstavljal zahtevam cestnoželezniških uslužbencev, končno se je pa prepričal, da kapitalistično drevje ne raste do neba.

Iz delavskega sveta.

(Nadaljevanje iz prve strani)

Virginia, Minn. — Zvezni delavski tajnik Wilson poslal je semkaj svoje zastopnike, ki bodo skušali izravnati nasprotja, ktera obstojajo med štrajkujočimi delavci in operatorji. Posvetovali so se z županom Boylan in zastopniki štrajkarjev, med kterimi je bil tudi Charles Jacobson, krajevni tajnik I. W. W. Sklenjeno je bilo, da se poskusi sklicati konferenco, pri kteri bi bili tudi operatorji navzoči. Kraj in čas še ni bil določen.

Hibbing, Minn. — Buržoazni listovi poročajo, da v takozvanih "open pits" se dela skoro normalno, v podzemeljskih rovih pa le z manjšim številom delavcev.

Buhl Minn. — Radi piketiranja so bili aretirani sledeči: Mike Stokich, Mary Jugovich, Dan Miatich, Paul Maratich, George Glomich, Mike Vukolich, Steve Davitch in Martin Miach.

Kot je razvidno iz imen so bili na stavkovni straži sami Slovenci in Hrvati in to nam kaže, da naši ljudje ne skebajo.

Iz slovenskih naselbin.

Barberton, O.—To mesto postalo bo kmalu pravi vojni arzenal za zaveznike. Družba The Babcock Wilcox Co., katera izdeluje tako imenovani "shells", je dobila ponovno ogromno naročilo od zaveznikov, dasi še prvo naročilo ne bodo izgotovili par mesecev. Kompanija prične v kratkem z gradbo nove tovarne, v kateri se bode izdelalo po 3000 "shells" na dan ter bode pri tem delu zaposlenih šeststo delavcev. Torej, kakor izgleda, so govorice o bližajočem se miru prazne fraze, ter postaje grozovito klanje v Evropi še čimdalje groznejše.

—

Razne tukajšnje tovarne nabavljajo črnce, da nadomeščajo belopoltne delavce, ali pritem imajo navadno smolo, ker črnci nočejo kvariti svojih moči, ter delajo le toliko, kolikor se jim poljubi. — Kompanijski priganjači se jih pa ne upajo priganjati. Se bojijo za kožo in pa za nosove. Največjo smolo ima Pittsburgh Valve Fittings Co., kajti kolikor jih nabavi, toliko jih ostavi delo, ker črnci ne ljubijo tekočega železa v livarni. Kljub temu pa da ima kompanija velike stroške s črnci, noče povišati plače belopoltnim delavcem, kateri so v označeni tovarni najslabše plačani za teško in mukotrpno delo v livarni.

—

Pošten duhovni oče je Alex. Boguslavsky, dušni pastir grško-katoliške cerkve v Akron, O. Okradel je svoje ovčice za $855.10. Poštenjak se je namreč odpovedal pastirstvu ter odšel iz župnišča v svojo lastno hišo, katero je kupil. Ko je odšel so pa cerkveni nadzorniki pronašli da manjka v župnišču več krasnih preprog, v cerkvi pa več dragocenosti med drugim tudi zlat krucifix in stoli iz linoleuma. Služabnik božji je bilj seveda naznanjen sodišču ter bo postavljen pod varščino. Zadnjo besedo bode pa imelo porotno sodišče.

Salida, Colo. — Utonil je v Arkansas River-ju enajstletni sinček rojaka Franka Struma. Truplo je našel nek ribič, šele čez 28 dni.

Ely, Minn. — Vročinska bolezen ki razsaja na Ely že nekaj tednov, zahtevala je zopet novo žrtev izmed rojakov. In sicer je umrl Mike Krivacich uslužbenec Oliver Iron Minning Co. Bil je samec, star šele 28 let, ter član JSKJ.

Hibbing, Minn. — V zadevi obtožb proti Mrs. Romanen, Mrs. Starka Ricrich in John Dolinar, se porota ni mogla zediniti. Enajst porotnikov je bilo za oprostitev in eden proti. Obtoženi so bili piketiranja.

DOPISI.

Leadville, Colo.

Kot je znano, se je tudi tukaj v Leadville vstanovilo društvo pripadajoče k SNPJ., o katerem mi pa dozdaj ni še dosti znanega, ker sem šele danes dobil prestopni list.

Kar se dela tiče, gre tu še dosti dobro. Več rudnikov, ki so počivali po 15 in več let, je zopet začelo z obratovanjem, to pa zato, ker ima ruda sedaj precej visoko ceno. Delo se še dobi, dasiravno je vedno na stotine ljudi brez dela, samo plača je bolj majhna, proti draginji, kakoršna je sedaj. Draginja je sicer povsod, ali mesta Leadville ne prekosi v tem menda nobeno drugo mesto v Zed. državah.

"Businessman", akoravno cunje prodaja, ima vsak svoj avtomobil, delavec mu ga mora pa kupiti. Pa boste rekli, na ta način, bi moral imeti avtomobil tudi vsak delavec, ker bog je vendar sam sebi najprej brado vstvaril. To bi bilo res nič več kot pravilno, žal le, da ni tako in da mi delavci niti samokolnic nimamo.

Kakor znani so nam pri plači primaknili 10 odstotkov, zdaj pa, kot sem slišal, bi nam jih že radi odbili, ker se menda bojijo, da bi prehitro obogateli in si mesto avtomobilov kupili "luftšife" kot ga ima K. pl. G. Mi se pa tudi pripravljamo in si teh 10 odstotkov ne bomo pustili vzeti kar meni nič, tebi nič. Nastati zna precejšen "trubel" radi tega.

Sicer je pa ljudstvo kakoršno je v Leadville za štrajk le malo bolj pripravno, kot zajec za boben, ker je preveč različnih narodov namešanih in vsak hoče biti boljši od druzega.

Po mojem mnenju bo mogoče še le takrat vsak štrajk dobiti, ko bodo vse različne vrste delavcev v eni uniji, ne pa v stotinah kot dosedaj. Rudarji, strojniki, brivci, kamnoseki, železničarji, sploh delavci vseh vrst poklicov spadati bi morali k eni organizaciji in ko bi v slučaju štrajka vsi odložili svoje delo bi bil vsak štrajk hitro dobljen.

Nadalje bi morali delavci gledati na to, da bi od času volitev, v različne urade izvolili svoje ljudi, ne pa kapitaliste. Ako izvolite kapitalista, ali tistega, kterega vam priporočajo naši izkoriščevalci, v kak političen urad; nikar ne pričakujte, da bo delal za interese delavcev!

Pozdrav vsem članom SNPJ., dnevniku Prosveta pa želim, da bo kmalu v vsaki slovenski hiši!

F. O., član dr. Golobček, štev. 100, SNPJ.

Colmsburgh West Newton, Pa.

Cenjeni sobratje, sosestre, delegatje delegatinje 4. konvencije S. S. T. Z.! Z vsakim dnem smo bliže 18. septembra, ko pri... skupaj iz vseh krajev širne A... rike v Cleveland, Ohio. Tam bo... naš prihodni sestanek. Čaka... velikansko delo in vporabiti bo... demo morali svoj um in moč, d... tako storimo korak, kateri... pomeni novo dobo v napredk... prospehu in rasti naše slavne Slo... venske Svobodomiselne Podporne Zveze. Neobhodno je potrebno, d... se pred konvencijo v zvezn... glasilu in tudi v drugih napred... nih časopisih, kolikor mogoče de... govorimo in stavimo svoje nasve... te. To nam bode olajšalo telavn... naloge, ter prištedilo čas in stro... ke Zvezi. Kar se tiče nasvet... različnih članov in glavnih odbo... nikov jih natanko zasledujem. Nasvetuje se največ, da se nap... vijo stroga pravila. Gotovo se t... di jaz strinjam s tem. Vpra... vas bi pa, ali imamo mi kako d... ga idejo pred nami ki je vel... važnosti za rešiti? Ali se kaj... rate na poziv, ki ga je izdalo d... štvo Lunder Adamič, štev. 20 S. P. Z. v Cleveland, O., na v... krajevna društva in gl. odbor... ke za neumorno delovanje v p... združitve? Bil je objavljen v v... glasilih prizadetih organiz... Od merodajnih krogov se je v... akcija objavila, kot končana. A... bolj jasno povedano, da je zdr... žitev že splavala po vodi, ter... so s tem odpadli vsi, v to sv... izvoljeni odbori. Krivda je b... nekterih glavnih odborov, da... niso zedinili, za časa skupne k... vencije za združitev. Člans... prizadetih organizacij pa štu... svoj "naroden greh," katerega... res storili njihovi voditelji, k... rim je članstvo izročilo naj... važno nalogo, namreč da delu... v prid združitve. Torej bratje... sestre S. S. P. Z., v tem letu... se vršili dve konvenciji. Slov... ske Delavske Podporne in Pe... ske Družbe, dne 20. marca, v... stu Johnstown, Pa. in druga S... venske Delavske Podporne Zve... dne 2. maja v Pittsburgh, Pa. T... rej med tema dvema organiz... jama je že takorekoč združ... gotova. Potem je storila S. D. Z. na svoji konvenciji korak v... prej, da se združi z Slovensko N... rodno Podporno Jednoto, ka... hitro bode solventna, in da sp... me nektere razrede. Združitev... rej ni tako nemogoča, kot se... nam predstavljali naši vodit... Ako je združitev tam mogoča, ... kaj ne bi bila nam, ki nas prev... isti duh, ista misel, za isto ide... Vdeležil sem se dne 4. julija sl... nosti razvitja zastave na Herm... nie, štev. 2. Povdariti moram, ... je bila slavnost res veličast... Društva so prišla od blizo in d... leč in ko smo prikorakali na p... stor, kjer se je razvila zastava... društveni predsednik pozdr... vse navzoče in se jim zahvalil, ... so se v tako mnogobrojnem šte... lu vdeležili slavnosti. Za njim... nastopili razni govorniki in g... vornice. Tudi jaz sem bil prisi... da sem govoril par besedi. In k... je mene vspodbudilo, da sem... govorit? Edino to, ko sem vi... da je bila zastava razvita od d... štva štev. 200 S. N. P. J. in... društva štev. 86 S. S. P. Z. Zn... obeh organizacij sta se bliž... na eni zastavi. Torej moram p... dariti, da ta dva društva S. N... J. štev. 200 in S. S. P. Z. štev. ... na Herminie štev. 2. imata re... dejo združenja pri sreu in... delujeta za to idejo, katera se... ra vresničiti.

O pravilih je moje mnenje, ... bi se nekatere točke zboljšal... sedaj niso dovolj jasne in se... dale nove, če se vidi, da je potr... no. Kar se tiče bolniške podp... naj se zniža na $7.00 na te... tako kot imajo druge organiz... je, če se hočemo združiti s S... vensko Narodno Podporno Jed... to. Tako bi bili za en korak b... njenega sistema, ker ona pl... je $7.00 na teden do pol leta, ... drugega pol leta $3.50 na te... Bratje in sestre, da se bode ... konvencija okrajšala in si pri... ninno veliko svoto denarja in... imamo res združenje pri sreu, ... bodemo delovali na konvenciji ... to prekoristno idejo, bi jaz pr... ročal, da sprejmemo stara pr... z nekterimi spremembami in d... datki ki se lahko dajo tiska... posebnih izvodih. To je kar p... ročam delegatom in delegatin... 4. redne konvencije Slove... Svobodomiselne Podporne Zv... v blagohotno vpoštevanje.

Jože Zorko, delegat dr. ... in dr. štev. 112 S. S. P. Z.

☞ Za vsebino oglasov si d... verno ne uredništvo ne upr... ništvo.

Evropska vojna, mednarodne in inozemske vesti.

(Nadaljevanje iz prve strani)

ci in Avstrijci so izvršili celo vrsto protinapadov na naše pozicije v gozdih, ki smo jih okupirali v bližini imenovanih vasi. Do zdaj smo vjeli 1300 mož in 20 častnikov. Ob železnici Monastirska-Ninijev so naše čete včeraj prodrle proti zapadu in na več krajih prekoračile Zloto Lipo; vsi mostovi čez reko so bili razdjani pred nami. V okolišu Tismenice proganjamo sovražnika v smeri proti severozapadu in smo zasedli desni breg Bistrice. Na črti Stanislava in Nadvorne smo okupirali postajo Kriplin. Napredovali smo tudi v okolišu Bjalega Čeremoša in Sučaje.

Italijansko poročilo.

Rim, 11. avg. — Število naših vjetnikov, ki smo jih dobili v Gorici, je že naraslo na 21.750, toda število še vedno raste. Zajeli smo tudi večje zaloge streliva in živeža, ki je nepokvarjen in baterije težkih topov. Prehod naših čet čez Sočo se nadaljuje. Kavalerija in biciklisti prodirajo iztočno za sovražnikom. Na višinah severno in iztočno od mesta, kakor tudi na hribih v Rožni dolini in na točkah ob Vertojbici se še nahaja nekaj sovražnih oddelkov. Naša kavalerija je napadla Avstrijce in jim povzročila velike izgube. Na kraški planjavi se vrši hudo bojevanje. Tam smo predrli močne avstrijske utrdbe severnoiztočno gore San Michele in vasi San Martino in okupirali Boschini. Vjetniki zi teh krajeh prihajajo in do zdaj smo jih našteli 12.072 mož poleg 268 častnikov. Včeraj je sovražnik poskušal olajšati svoj položaj pri Gorici z bombardiranjem in s srditimi napadi na drugih krajih fronte. Boji so se vršili v Tunale, Guidicaria, v dolini Lagarina, na gorah Pasubio, Comuni, Val Travignolo in na Mrzlemvrhu. Povsod smo obdržali naše pozicije. Škvadron naših aeroplanov z nieuportskimi stroji je metal bombe na postaje v Prvačini in Dornbergu. Tri tone eksploziv je bilo zmetanih z dobrim vspehom. Kljub bombardiranju iz tal in napadu po sovražnih letalcih, izmed katerih smo enega zrušili na zemljo, se je naš škvadron povrnil brez vsake škode.

Belgijci napredujejo v Afriki.

Havre, 11. avg. — Vojni urad razglaša, da je ves severnozapadni del nemške iztočne Afrike v rokah belgijskih čet, ki so tesno za petami nemških bramboveev.

Vjetnike bodo zamenjali.

London, 11. avg. — Lord Robert Cecil je včeraj naznanil v nižji zborniei, da se je Anglija sporazumela z Nemčijo za izmenjavo bojnih vjetnikov, ki so stari nad 45 let brez ozira na število teh vjetnikov v eni ali drugi državi. Zdaj se vrše pogajanja za izmenjavo enakega števila vjetnikov, ki so v vojaški dobi.

Delo zeppelinov. London taji.

Berlin, 11. avg. — V noči od torka na sredo je več naših zračnih škvadronov napadlo iztočno obrežje Anglije in metalo eksplozivne bombe velikega kalibra, kakor tudi požarne bombe, na mornariške baze in tovarne militaristične vrednosti v krajih od Northumberlanda do Norfolka. Vspeh bombardiranja je bil viden v vsakem mestu. V benzolnih in železarskih tovarnah v Middlesboroughu so nastale močne eksplozije in požari in v pristaniščih Hula in Hartlepoola je bilo slišati razstrelbe.

London, 11. avg. — Z ozirom na gornje poročilo pravi angleški vojni urad:

Nemško poročilo je neresnično, kakor po navadi.

Pariz, 11. avg. — Vojni urad poroča: Na bojišču ob Sommi so francoski avijatiki izvršili včeraj petnajst napadov. Nemški aeroplan je padel na zemljo med Herly in Rethonvillersom in dva druga sta bila prisiljena spustiti se na fla v okolišu Combles. Naše bombne operacije zadnjo noč so bile: 90 bomb so vrgli naši letalci na železniške postaje med Lassigny in Combresom, 138 bomb na postajo v Dugny, 40 bomb na Appilly, 38 na baterijo v okolišu Noyona, 15 na postajo Bazancourta in 92 na postajo v Spincourtu in Damvillersu, skupaj 413 bomb.

Rusi že redno dohajajo v Francijo.

Brest, 11. avg. — Nadaljni transport ruskih čet se je danes iskrcal tukaj. Prebivalstvo je Ruse burno pozdravljalo. To je že sedmi transport ruskih čet v Francijo, katerih je prišlo že blizo 200.000.

Kuropatkin odstavljen.

London, 11. avg. — General Aleksij Kuropatkin, ki je poveljeval ruski armadi na severni fronti pri Rigi, je prestavljen v Turkestan, kjer bo odslej gubernator. Kuropatkin je znan še iz rusko-japonske vojne, ko je bil premagan v Mandžuriji.

Nemci bi radi pomoč od Poljakov.

Rotterdam, 11. avg. — Sedanji položaj centralnih sil na iztočnem bojišču je zelo resen in Nemčija se bo poslužila skrajnih pripomočkov, da olajša položaj. V Galiciji je zdaj kakih 100.000 Turkov, ali to še ni dovolj in Nemci skušajo pridobiti Poljake, da bi se borili v njihovih vrstah proti Rusiji. Poljaki pa bodo najbrž zahtevali neodvisnost Poljske kot plačilo, ako se odzovejo Nemčiji.

Hindenburg ne poveljuje Avstrijcem.

Bern, Švica, 11. avg. — Ko je nemški generalni štab sklenil, da podeli vrhovno poveljništvo na ruski fronti maršalu Hindenburgu, so bile pod njegovo komando prištete tudi avstrijske armade v Galiciji in v Volhiniji. Avstrijski cesar je privolil, da se to izvrši in 3. avgusta je Hindenburg prevzel poveljništvo. Par dni pozneje so pa bile avstrijske armade v južni Galiciji odvzete Hindenburgovi kontroli in poveljništvo nad njimi je prevzel nadvojvoda Franc Karl avstrijski prestolonaslednik. Hindenburgovo poveljništvo zdaj sega samo do Tarnopola.

VESTI IZ MEHIŠKE MEJE.

— San Antonio, Tex., 11. avgusta. — Vojaški eksperti v Fort Sam Houstonu so mnenja, da Pershingova ekspedicija se ne bo še tako kmalu umaknila iz Mehike. Pershing, ki ima svoj glavni stan v Namiquipi, se namreč priporoča za materijal za gradnjo stalnih in omrežnih kuhinj in za lesen pod v vojaških šotorih. To znači, da vodstvo armade še ne misli na odpoklic ameriških čet iz Mehike.

— Washington, 11. avg. — V vladnih krogih, posebno v vojnem oddelku prevladuje mnenje, da bo Pershingova ekspedicija zapustila Mehiko okrog 15. septembra in mesec pozneje bo odšla iz meje državna milica. Ker je vprašanje ameriškega vojaštva v Mehiki prva točka na dnevnem redu ameriško-meriške mirovne komisije, je pričakovati, da bo Carranza zelo pritiskal na umaknitev čet in Wilson se bo brez dvoma udal. Iz tega razloga sodijo, da Pershing ne bo več dolgo onkraj meje.

Ameriške vesti.

(Nadaljevanje iz prve strani)

Nashville, Ind., 11. avgusta. — Robidnice so letos dobro obrodile v okraju Brown, pa tudi klopotač se ne manjka. Robidnice prodajajo po deset centov galono.

Samuel Wilson ima pet akrov robidnic in grmi so polni jagod. "Vsakdo je dobrodošel, ki jih hoče nabirati," je dejal Wilson. Do sedaj je en sam mož ostal eno uro in nabiral robidnice, ker je preveč klopotač.

Lenville Copenhaven je nabral v treh dneh pet in šestdeset galon jagod. V tem času je vbil 17 klopotač. Našel je sedem košaric delonia napolnjenih z jagodami ki so jih pustili ljudje, ki so se zbali kač.

New Albany, Ind., 11. avgusta. — Mula je brcnila tako nesrečno 12letnega Keko Allena, da mu je razbila lobanjo in ni zanj zdravniške pomoči.

Danville, Ill., 11. avgusta. — "Shep" je bil že tako star pes, da ga ni čakalo drugega, kot da mu gospodar požene krogljo iz milosti v glavo; pa se je izkazal, da je še za rabo na tem svetp.

Ko sta šla 23 in 15letni Jack in Valentine Miller skozi park ob vodovodni napravi, je prihrumel bik iz bližnje farme in se zakadil v fanta. Mlajši brat je že ležal pod nogami bika, ko se stari "Shep" zakadi vanj in ga popade, da je bik zarjul bolečine. Bik se je na to zakadil v psa, ki se je spretno branil in umikal, pa zopet zaganjal v bika. Na ta način je fantoma rešil življenje, sam ima pa tri zlomljene rebra in iz mesta vrženo sprednjo taco.

Pittsburgh, Pa., 11. avgusta. — Pri Pressed Steel Car Co. v Stove je nastal ogenj, ki je napravil $40,000 škode.

Razumljivo povedano.

Stražmojster: "Kdo ste vi, in kaj ste vi?"

Novinec: "Sin krčmarja."

Stražmojster: "To je lahko reči — a to je treba dokazati."

Moč komande.

Desetnik: "Kadar zavpijem "stoj" ne sme se mi ni jeden ganiti, in če mu tudi pade na nos cerkveni zvonik."

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Hello Jože! Smithon, Pa. Dopis je prišel za obligatno izdajo Prosvete prepozno zato smo ga prihranili za izdajo 9. avgusta, ker smo sodili, da ga želiš imeti v številki, ktero dobijo vsi člani. Cenzorje imajo v Berlinu, v Londonu, na mehiški meji itd., na 3019 So. Crawford Ave., v Chicagi, pa ni nobenega! Da si nam zdrav!

POZOR ROJAKI!

$10.00 dobi nagrade, ki javi onega uzmoviča, ki mi je dne 4. avgusta v društveni dvorani v Yukon, Pa., odnesel godbeni instrument vreden $65.00. Pri gumbih je odtis No. 18336 King Cornet, H. N. White, Cleveland, Ohio.

John Kosec,
Box 209, Yukon, Pa.
(62—63)

VABILO NA VESELICO

pri otvoritvi dvorane, katero priredi društvo "Prostost," štev. 106 S. N. P. J. v Imperial, Pa. dne 4. septembra t. l.

Društvo bode pričakovalo druga društva na kolodvoru ob 8:30 in 10:45 min. zjutraj na Imperial, Pa.

Po obhodu sledi otvoritev dvorane in nastop raznih govornikov.

Potem pa ples in vesela zabava. Društvo bode spremljalo bratska društva na kolodvor ob 4:10 in 7:35 min. zvečer.

Na svidenje dne 4. septembra v Imperial, Pa.!

(X) Ignac Murheta.

VABILO

na veliko vrtno veselico, katero priredi dr. Mir, štev. 142 S. N. P. J. dne 13. avgusta 1916. na Louis Recharjevih prostorih, začetek točno ob 2. uri popoldne.

VZPORED:

1. Pozdrav predsednika, 2. nastop pevskega dr. Mir. 3. Žrebanje prstana vrednega $35 katerega je dr. Mir dobilo kot prvo darilo povodom kontesta. 5. Licitacija lepo rejenega koštruna, katero bo vodil brikjardski župan R. K. 6. Godba na knofe, katero bodeta preskrbela slavnoznana harmonikarja John Črnko in br. Rud. Kožel. 7. Za vsakovrstno dobro kapljico in fine kranjske klobase bo izvrstno preskrbljeno. Za mnogobrojno udeležbo od strani občinstva in društev v Collinwoodu in okolici vseh organizacij se že naprej zahvaljuje (95)

Odbor dr. Mir.

60, 61, 62.

Slovenska Narodna Podporna Jednota

Ustanovljena 9. aprila 1904 — Inkorp. 17. junija 1907 v drž. Illinoia.

GLAVNI STAN: CHICAGO, ILLINOIS.

UPRAVNI ODSEK:

Predsednik: John Vogrič, box 214, LaSalle, Ill.
I. Podpredsednik: J. Bratkovič, R. F. D. 4, b. 86, Girard, Kans.
II. Podpredsednik: Jožef Kuhelj, 9469 Ewing ave. S. Chicago, Ill.
Tajnik: John Verderbar, 2708 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill. Telephone Lawndale 4635.
Blagajnik: Anton J. Terbovec, P. O. Box 1, Cicero, Ill.
Zapisnikar: John Molek, 4008 W. 31st St., Chicago, Ill.

NADZORNI ODSEK:

Jože Ambrožič, 351 box, Canonsburg, Pa.
Paul Berger, 741—1st St., La Salle, Ill.
F. S. Tauchar, 674 Ahsay Ave., Rock Springs, Wyo.

POROTNI ODSEK:

Anton Hrast, 811 95th Ave., New Duluth, Minn.
Anton Peterlin, 6307 St. Clair Ave., Cleveland, O.
Jože Radišek, 679 box, Smithon, Pa.
Rudolf Pleteršek, 436 box, Bridgeville, Pa.
Albina Hočevar, 18 Beard ave., Detroit, Mich.

UREDNIK "PROSVETE"

Jože Zavertnik, 3019 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

F. J. Kern, M. D., 6202 St. Clair ave., Cleveland, Ohio.

Vse denarne zadeve in stvari, ki se tičejo glavnega urada, se imajo pošiljati na gl. tajnika.

Pritožbe glede nerednega poslovanja na predsednika nadsornega odseka Jože Ambrožiču.

Zadeve prepirljive vsebine predsedniku poretnega odseka, A. Hrastu.

Vse druge stvari, ki imajo stik z "Prosveto", izvzemši spremembe naslovov uradnikov krajevnih društev pa "Prosveti", 3019 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.

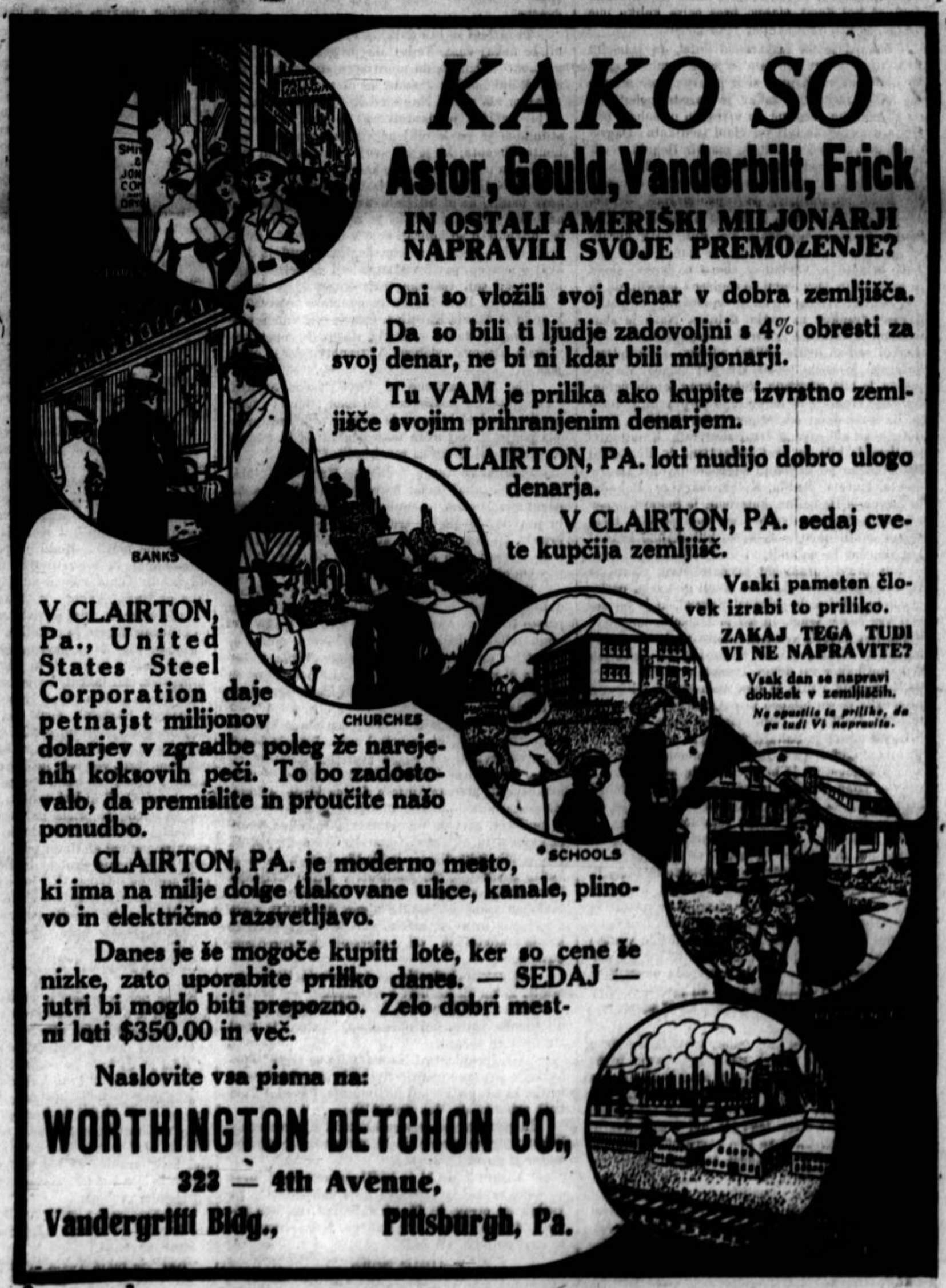

EMILE ZOLA:

DENAR.

Podovnik M—k.

(Nadaljevanje)

Sakarda je prijela jeza. Sinov odgovor je bil jasen dokaz, da nima niti najmanjšega zaupanja v njega, svojega očeta, in že je hotel odpreti zatvornico besed, da bi mu dokazal kako trdno je njegovo podjetje in da je sin neumen in ozkosrčen, če ga ima za roparja kot so drugi. Ali ko ga je gledal trenotek, se mu je nehote zamislil ubogi fant, ki je bil pri petindvajsetih letih že one mogel in izsesan, postaran vsled razuzdanega in pohotnega življenja ter v večnih skrbeh za svojo zdravje, da ni bil več v stanu riskirati izdatkov uživanja, ako ni kazalo absolutnega dobička. To je potolažilo starega. Čutil se je ponosnega, da je še tako mlad in čil pri petdesetih letih in vsa prejšnja jeza nad sinom se je razgubila. Nasmejal se je in potapljal sina po rami.

"O, ti ubogi moj fantek! Pojdiva k zajutrku in pazi na svoj revmatizem!"

Drugega dne, 5. oktobra, je šel Sakard v družbi Hamelina in Dagremonta k notarju Leloremu v ulici Sainte-Anne, kateri je vknjižil inkorporacijsko listino pod imenom "Družba Univerzalne banke", združene delniške družbe z glavnico petindvajsetih miljonov frankov, razdeljeno v petdeset tisoč deležev po petsto frankov, od katerih je le ena četrtina na trgu. Glavni stan družbe se nahaja v ulici Saint-Lazare, v palači Orviedove. Notar je dobil tudi izvod družbinih pravil, ki so bila sestavljena v soglasju inkorporacijske listine.

Bil je lep jesenski dan. Ko so gospodje odhajali od notarja, so si zapalili smotke in korakali po Bulevardu in ulici Chausse-d' Antin dobre volje kakor šolarčki, ki uidejo iz šole.

Teden pozneje se je vršil prvi zbor delničarjev v dvorani, ki je bila poprej javni prostor, toda uprava je bankrotirala in zdaj je skušal neki tovarnar organizirati v tistem prostoru razstavo slik. Sindikantje so že postavili na trg delnice, ki so jih bili sami vzeli, a jih niso hoteli obdržati. Prišlo je stoindvajset delničarjev, ki so reprezentirali blizo štirideset tisoč deležev in so imeli skupaj dvatisoč glasov; dvajset delnic je dalo en glas. Ker pa ni smel imeti noben delničar več kot deset glasov, brez ozira koliko ima delnic, je bilo vsih skupaj 1643 glasov.

Sakard je na vsak način hotel, da Hamelin predseduje zboru. On sam se je pa izgubil v množici delničarjev. Zapisal si je petsto delnic in ravno toliko inženirju, zakar je naredil pobotnico, da so plačane, medtem ko v resnici ni založil niti centa. Navzoči so bili vsi člani sindikata: Dagremont, Huret, Sedil, Kolb in markiz Bohain; vsak izmed teh je vodil krdelo delničarjev, ki jih je bil pridobil. Sabatini se je tudi sukal v dvorani. On je bil na glasu, da je kupil največ delnic. Jantro je bil tudi tam in še več višjih uradnikov banke, ki je že poslovala dva dni. Vsak korak, ki je bil namerjen, je bil že storjen v naprej in zato je vladala v zboru najlepša sloga in harmonija. Delničarji so soglasno izjavili, da je ves kapital vložen in da je vplačanih stopetindvajset frankov za vsako delnico. Nato je zbor svečano izjavil, da je družba organizirana. Na dnevni red so prišle volitve odbora ravnateljev, katerega je imelo tvoriti dvajset članov. Ravnateljem je bila odrejena plača okrog letnih petdeset tisoč frankov in poleg tega so pravila določala, da dobe deset odstotkov vsega dobička. Kandidatje so bili seveda člani sindikata. Kandidatska lista je bila že prej sestavljena in delničarji so natančno po navodilu soglasno izvolili Dagremonta, Hureta, Sedila, Kolba, markiza Bohaina in inženirja Hamelina, kateremu je Sakard namenil predsedništvo družbe; za temi je bilo izvoljenih še štirinajst mož, ki so bili skrbno izbrani kot ponižni in neškodljivi možje, katerih imena so bila pravi ornament ravnateljstvu. Nato je Hamelin predlagal, da zbor izvoli glavnega poslovodjo in tedaj se je prikazal Sakard, ki je bil doslej ves čas v senci. In ko je Hamelin imenoval njega kot najbolj vzornega moža za to mesto, je zbor simpatično prikimal. Sakard je bil izvoljen soglasno kakor vsi drugi. Preostalo ni več drugega, kakor da volijo še dva nadzornika, ki bosta predložila zboru bilanco in potrdila račune ravnateljstva. Delikatno, toda malenkostno opravilo in za ta mesta je Sakard predlagal nekega Ruso-ja in Lavignira. Prvi je bil popolnoma pod vplivom zadnjega, ki je bil — dolg in svetlolas človek — silno uljuden in vsako stvar je odobril brez pomisleka. Spreje! je nadzorništvo z željo, da pokaže družbi svoje velike zmožnosti na kar ga lahko počastijo s sedežem v ravnateljstvu. Dnevni red je bil končan in tedaj se spomne predsednik, da mora poročati o desetodstotni premiji, ki je bila dovoljena članom sindikata v znesku štiristo tisoč frankov. Na predsednikov nasvet je zbor sklenil, da se ta znesek pripiše izdatkom družbe. Bila je malenkost, o kateri ni bilo vredno razpravljati. Zbor je bil zaključen in krdelo delničarjev se je razkropilo kakor čreda ovac. Ravnatelji in veliki delničarji so pa šli skupaj in smejočih obrazov so si stiskali roke, ko so se poslavljali na ulici.

Drugega dne je imel odbor ravnateljev prvo sejo v Orviedovi palači. Sakard je svojo bivšo sprejemnico opremil za sejo. V sobi je bila dolga miza, pogrnjena z zelenim žametom in okrog nje je stalo dvajset visokih stolov ravno tako obšitih z žametom; razen tega sta bili v sobi dve omari za knjige. Okna so bila zagrnjena z zavesami iz zelene svile, ob katerih so visela rdeča zagrinjala, ki so zatemnila sobo, iz katere je bil razgled na vrt sosedne Bovilirjeve palače. Napol razsvetljena soba je bila torej podobna mirnem kloštru, ki dremlje v zeleni senci košatih dreves. Resen in plemenit duh je napolnjeval tiste prostore, duh, ki je imel utis starodavne poštenosti.

Ravnatelji so posedli okoli mize točno ob štirih popoldne. Markiz Bohain s svojo sloko postavo in z majhno, aristokratično glavo je resnično predstavljal starodavno Francijo, medtem ko je iz živahnega Dagremotna gledalo imperialno bogastvo v pompu svežega napredka. Sedil, ki je kazal manj skrbi kakor navadno, je govoril s Kolbom o nekem nepričakovanem pojavu na dunajski borzi. Ostali ravnatelji so sedeli okrog mize in poslušali z napetimi ušesi, pričakujoči koristnih informacij, ali pa so šepetali med seboj o zasebnih rečeh, zavedajoči se, da so tam le zato, da izpopolnijo število in poberejo vsak svoj delež plena, kadar pridejo dnevi delitve. Huret je, kakor po navadi, prišel najzadnji in ves zasopel, opravičujoč se, da je komaj ušel iz zbornicnega odseka.

Markiz Bohain, najstarejši med vsemi, se je vsedel na predsednikov stol, ki je stal na vzvišenem mestu, in Sakard, glavni poslovodja, je zasedel prostor nasproti prvemu. Markiz je otvoril sejo in povabil navzoče, da si volijo stalnega predsednika. Nato vstane Hamelin in pove ob kratkem, da ne sprejme kandidature. Slišal je bil namreč, da hočejo njega za predsednika, toda on mora odkloniti, kajti drugi dan odide v Orijent in vrhtega nima nobene izkušnje o knjigovodstvu, bankirstvu in o borzi ter skratka ne mara težke odgovornosti, ki mu jo nalagajo na pleča. Sakard je poslušal ves presenečen. Ravno prejšnji večer sta se dogovorila, da sprejme predsedništvo in zdaj mu ni šlo v glavo, zakaj se je premislil čez noč. Hkratu se spomne, da ga je videl zjutraj v dolgem pogovoru z sestro in mogoče ga je Karolina pregovorila. Z željo, da mora biti Hamelin predsednik banke, ker kdo drugi bi ga lahko spravil v zadrego, je vstal Sakard in pojasnil, da predsedništvo je le častna služba, za katero ni treba kakih posebnih zmožnosti ali izkušnje; drugega posla ne bo imel, kakor da predseduje seji ravnateljev in zboru delničarjev, podpira sklepe odbora in izvršuje običajne govorance. Odhod v Azijo ga ne sme čisto nič motiti. Volili bodo podpredsednika, ki bo namesto njega skrbel za podpise. Kar se tiče tehnične strani družbe, vodstva računov, borze in tisoč drugih, notranjih podrobnosti v kreditnem zavodu, za to je nastavljen on, Sakard, ki bo skrbel, da je vse v redu. V smislu pravil mora on nadzorovati delo v pisarnah, voditi knjige dohodkov in izdatkov, upravljati tekoče zadeve, izvrševati želje ravnateljstva in sploh v njegovih rokah je vsa izvrševalna moč družbe.

Ti razlogi so bili dobri, ali Hamelin se je branil še nekaj časa. Tedaj sta pritiskala nanj Dagremont in Huret, da mora sprejeti na vsak način. Edini markiz Bohain se ni zmenil niti najmanj za vso afero. Naposled se je inženir udal in je bil izvoljen predsednikom družbe. Podpredsednikom so pa izvolili nekega nepoznanega vikonta Chagota, ki je bil svoječasno državni svetovalec in zelo topa oseba, kateri se je pa znal lepo podpisati. Za tajnika je bil izvoljen uradnik nove banke, ki ni bil član ravnateljstva. Sobo je napolnil večerni mrak, ki je zatemnil zelene sence. Ravnatelji so končali sejo v mnenju, da so izvršili dobro delo, in s sklepom, da se snidejo dvakrat v mesecu, prvič v manjši seji na petnajstega in v večji seji vsakega tridesetega, so se razšli.

Sakard in Hamelin sta se podala v zgornjice, kjer ju je čakala Karolina. Čim je ona videla bratov obraz, je takoj spoznala, da ga je zopet premagala njegova slabost. V trenotku jo je obšla jeza.

"Ni bilo pametno od Vas!" začne Sakard. "Pomislite, da predsednik bo imel trideset tisoč frankov na leto in ta svota se podvoji, čim se razširi podjetje. Saj niste tako bogati, da bi zavrgli to priložnost. Čemu se torej bojite?"

"Bojim se vsega," odvrne Karolina. "Moj brat ne bo tukaj in jaz ne razumem ničesar o denarni igri. Prosim, — zapisali ste mu petsto delnic in pravite, da jih ni treba takoj plačati! To ni prav! . . . Zelo sumljiva stvar je in lahko se porode sitnosti, ako ne bo vspevalo podjetje."

On se je zasmejal.

"Razburjajte se popolnoma zastonj! Petsto delnic! Plačati je treba dvainšestdeset tisoč in petsto frankov. Ako ne bo imel v prvih šestih mesecih toliko dobička, da plača to svoto, potem je najboljše, da se vsi skupaj vržemo v reko, namesto da bi začeli s to stvarjo . . . Le potolažite se, madama, in spite brez skrbi! Špekulacija ubija le bedake."

Ali Karolina je ohranila resen obraz v naraščajočem mraku, ki je polnil sobo. Inženir je užgal dve svetilki in močna svetloba je padla na stene, kjer so se bliščali obrisi in sličice v vodnih barvah, predstavljajoče daljne kraje, o katerih je že toliko sanjala. Planjava na sliki je bila še puščava, gore so bile mrtve in Karolina je zopet videla tužni položaj starega sveta, ki spi na pokopanih zakladih — zakladih, katere mora obuditi znanost in jih poklicati v bujno življenje. Kako velika in krasna so dela, ki so začrtana!... Malo po malo je slikala njena domišljija novo generacijo in novo, srečno človeštvo, ki bo vzniklo iz starodavnih tal, preoranih z napredkom nove dobe.

'Ampak špekulacija — špekulacija!" je mrmrala, kakor da se bori z dvomom.

Sakard, ki je poznal njeno domišljijo, je sledil njenim notranjim občutkom, katere je čital na njenem obrazu.

"Da, špekulacija! Ne ustrašite se sveta! Špekulacija je pravo upanje življenja in večno hrepenenje, ki nas podi v boj in življenje. Povedal Vam bom primero, da Vas prepričam . . ."

In ponovno se je smejal, žoda njegov smeh, kakor njegove besede, je bil namenoma brutalen, kadar je govoril z žensko.

"Mislite li, da bi se rodilo mnogo otrok brez — kako se naj izrazim? — brez pohotnosti? Za vsakih sto otrok, ki jih ne naredimo, se nam posreči, da naredimo komaj enega. Nezmernost šele rodi potrebo, ali ne?"

(Dalje sledi).

JETNIK.

Milan Pugelj.

I.

V mraku je šel mimo kolodvora. Blizu glavnega vhoda je prekrižal cesto, in ko se je obrnil v stran, mu je stopil nasproti mlad par. On je bil čokat, nizek, rjav, z močnimi brki in trdimi pogledi, a še primeroma mlad, ona visoka, tenka in v obraz kri in mleko. Držala se ga je nad komolcem in govorila pridušeno in srečno: "Samo tega sem si želela samo to je bil moj cilj! In zdaj sem tvoja, peljem se prvič s teboj, sama brez staršev . . . ti . . ."

Njen glas ga je opozoril, da se je vanjo ozrl in jo takoj spoznal. To je Tekla, ki mu je bila znana še takrat, ko je hodila v osmi razred. Pozdravil jo je, tudi ona je odzdravila in temno zardela. Spoznala ga je in utihnila. Mož je nekaj opazil in se oglasil resno in važno: "Kaj pa je? Kdo je to?"

"Nič!" se je čul odgovor mlade ženske in dvojica je izginila med množico.

Gotovo je, da se je spomnila takoj prejšnjih časov in tudi tega, da je govorila njemu enake stvari enako vdano in nemara še bolj goroče. In še kolikokrat! Ko sta se sešla zvečer v samotni ulici, ko sta se izprehajala v mraku ali jutru po drevoredu in zašla na tiho pot, sedla na samotno klop, približala obraze, se stisnila drug k drugemu in se objela, takrat je izpregovorila včasih še gorečneje. Pritisnila je ustne močno v njegovo uho, oklenila se ga okoli hrbta z obema rokama, se prižela nanj z vso silo in rekla: "Ti . . . ah . . . moj — "

Zdaj dela isto z drugim. Storila je že dozdaj stokrat in ponavlja mogoče ravno ta hip v kupeju drugega razreda, kjer se peljeta na svatbeno potovanje.

"Ha!" je zamahnil z roko Guštin Kolar in videl, da stoji pred svojim stanovanjem. Obstal je, se okrenil in odšel še nekoliko po ulicah. Malo ga je bilo prevzelo to nenadno srečanje. Zdaj je sicer že pet, šest let od takrat, ali spomini so še živi. Tekla je bila zanimiva, živahna ljubica. Prišla je k njemu v stanovanje, kakor napravi to velika, izkušena in življenja vajena dama. On ji je igral klavir in ona je rada pela in pri tem obračala besede "Du bist zu treu, um schoen zu sein" ali "Po cesti pošta plava, ti Tekla, bodi zdrava!" Smejala se je, zabavala takorekoč sama s seboj, pospravljala za kratek čas po sobi in pokazala s kretnjo in mimiko, kako se poje v Rigolettu "Ženska le vara nas": nekoliko skozi nos in malo trudno.

Po ulicah je vse križem vrvelo, prodajalne so bile odprte in izložna okna so kazala v svetlih lučih svoje bogate in pisane zaloge. — Tramvaji so zvonili, avtomobili trobili in ropotali, fijakarji kričali svoj "hop, hop", a Kolarja ni vse to nič motilo. Hodil je prav avtomatično in bil zadivljen. Mislil je, da Tekla vseeno zdaj več tako ne ljubi, kakor je takrat. Zdaj je starejša, zdaj je tisto mlado in nemirno srce že nekoliko pokojnejše, zdaj so se prvi ognji že umirili, znižali in vse tli in plameni pri tleh. Ali takrat, ko je imela rada njega, je bila njena ljubezen drugačna. Razloček med njo in med drugimi je bil po priliki tak, kakor med dobrim vinom in šampanjcem. Tam vse teče in človeka mami, a tukaj vse šumi, brizga na vse strani. Če ji ni kaj ugodil, kakor je želela, je prišla naravnost k njemu, jokala, bila z ozkimi in visokimi petami ob tla in tolkla po mizi da je imela drobno in lično pest črno od udarcev. Ko jo je pomiril, je plesala, sedala z viška na posteljo in zofo, zvonila po zraku z nogami, bežala pred njim in se mu istočasno obešala za vrat in ga dušila s poljubi: "Ti . . . ah . . . moj . . ."

Šel je pozno zvečer iz mesta v drevored in obstajal tam pred klopmi, kjer je posedal včasih ž njo, kakor pred znanci. Ogledal je vse in videl je, da je še po starem. Tudi takrat je sijala luna kakor danes in skozi vejevje kostanja kakor nocoj. V bližini je šumljal enako vodomet in pogrgraval zdaj bolj in zdaj manj. Tam zadaj je stal beli gradič in v njegovem stolpu je bila ura počasi, razločno, s prijetnim zvokom.

"Pojdiva, kasno je!" je dejal on, dasi bil bi še rad ostal deset večerov po vrsti.

"Ne!" je rekla Tekla in se popravila v njegovem naročju. "Čakaj! Še en poljub!"

"Tvoji domači bodo hudi!"

"Zdaj je že tako prekasno! Če pridem zdaj ali malo pozneje, zmerjali me bodo vseeno, torej ostaniva še malo!"

In ko sta se razhajala spodaj na cesti, je trdila in cepetala z nogami: "Ne morem od tebe, poglej... ah, ti, vrag! Samo tega si želim, samo to je moj cilj: postati svoja žena! Ah, ta slast!"

Domov se je vrnil že ponoči, ne da se bil domislil večerjo. V sobi je odvil elektriko, sedel k svoji pisalni mizi, vzel iz žepa ključ in odpri predal, kjer so ležali spomini. Med raznimi ženskimi pismi so se mešala tudi njena. Ko je bil njen oče — nekakšen finančni uradnik — prestavljen v Dalmacijo, takrat je morala tudi ona ž njim. In v tistih časih so romala njena pisma k njemu po dvakrat na dan. Drobno so bila popisana, polna zanimanja zanj in za vse podrobnosti, ki so bile ž njim v zvezi. Kakšen je, ali nosi še isti naočnik — velik in črnoobrobljen? Ali ima lase še vedno velike in s prečo ob strani? Ali si je pustil zdaj, ko je moda taka, tudi on obstriči svoje brčice? Če je to storil, zakaj je ni vprašal? Ona namreč tega ne mara.

Pozneje je pisala vsak dan enkrat in nekoliko splošneje. Bog ve, kdaj se bosta videla! Naj gre včasih v drevored in po tistih ljubih krajih, kjer stoje v mesečini znane klopi. Opiše na ji potem to. Pri njej je vse drugače. Morje ima vedno pred seboj, zlasti morje, ki je sicer veličastno.

Po preteku dveh ali treh mesecev so bila pisma redkejša. Prihajala so vsak peti, šesti dan, vsak drugi teden in postajala so krajša. Kadar je pisala, je tožila, da ji je dolgčas, in zaradi tega ima družbo, ki je bedasta. Kopljejo se v morju, tepejo se, "norijo".

Končno je vse izostalo in voščila sta si samo še godove in praznike. Tudi on je ob enem ž njo prenehal. Razmere so se izpremenile, ljudje, ki jih je spravilo življenje ž njim v dotiko. In vendar se je vse končalo definitivno šele zdaj, danes zjutraj, ali včeraj, ko se je Tekla poročila. Bile so še tu neke vezi, ki jih je čutil, če se je spomnil nanjo. Ako bi bila živela zopet v istem kraju, gotovo bi se bilo nadaljevalo staro razmerje, a zdaj je pretrgala in presekala vse ona. Storila je legitimen korak, minulost je ločena, kakor bi jo odrezal in tudi njena prostost. Mož ima besedo nad njenim ravnanjem.

Kolar je vstal, držal v roki pismo iz prvih časov in hodil po sobi. Njenega moža je videl samo za par hipov, ali vseeno je o njem premišljal. Nekaj trdega je v njem, nekaj neizprosnega, samovoljnost, železna, moška volja. O šali, o kratkočasnem življenju, ni na njegovem obrazu sledu. On ne zna gledati za šalo, ker je njegov pogled preoster in preosoren. In menda ravno ta trdoba, ta nenavadna osorna možatost je imponirala Tekli. Pri njem je naletela na nekaj novega, različnega od drugih stoterih moških, ki jih je srečala in spoznala v življenju.

Kolar je sedel zopet za mizo, podprl gravo in mislil še vedno z zanimanjem. Tekla, tista svobodna, vesela Tekla je postala uklonjena zakonska žena. Prej bi je ne bili krotili svetovi, a od nekod je prišel čokat, nizek in trmoglav človek in njemu je uklonila glavo in rekla: Izvoli! Ti ravnaj z menoj po volji! Zanimivo je, če drugega ne! No, in kako se stiska k njemu, žari v lica in govori, kakor bi se bala, da bi ji ne ušel, ali da bi si ne ogledal druge. Iz tistega hipnega vedenja, ki ga je videl pred kolodvorovim vhodom, govori tudi kos ženske ljubosumnosti.

Smehljal se je, držal v roki popisano pismo in ril z levico po svojih dolgih, temnih laseh. V podolgasti in suhljati obraz je bil bled kakor vedno, samo oči so bile svetlejše in živahnejše, kakor po navadi. Čital je iz njenega pisma in se smehljal: "Samo to so moje želje, samo to moji cilji: postati tvoja žena! Ah, ta slast, ta neskončna slast!"

II.

Kolar je hitel s šopom not v rokah v glasbeni zavod.. Zdaj je bila ura sedem in ob polu sedmih bi bil moral biti že tam. Stekel je naglo po stopnicah, odložil v predsobi palico in klobuk, popravljal v naglici lase, hrupno odprl vrata, sedel za klavir in pogledal kapelnika, ki je mislil že priteti [illegible] njega. Njegovi prijatelji — [illegible]sisti, violinisti, čelisti, flavtisti [illegible] drugi — so pokimali izmed [illegible]mentov, kapelnik je zamahnil, [illegible]govi so zapeli in Kolar je odš[illegible] na klavir. Igrali so prelest[illegible] stvarco, ki jo je zložil neki Sibelius.

Dvorana je bila majhna in komaj vredna imena. Ob četrtkih se je sestajal v njej muzikalni klub in prirejal sam sebi in pišči [illegible]žici povabljencev, povečini glasbenih amaterjev in amaterk vsih bolj in včasih manj zanimiv[illegible] glasbene večere.

Nekako po tretjem stavku je [illegible]mel Kolar daljšo pavzo in ozrl se je po poslušalcih in poslušalk[illegible]. Videl je več neznanih dam, [illegible] prav mladih in lepih postav in [illegible]gral dalje. Po igri se je z drugi[illegible] vred predstavljal. Najprej [illegible] visoki, postarni dami. Ta [illegible] predstavila drugi mlajši in [illegible] skupaj sta ga peljali pred [illegible]ko, pred Teklo. Motala se je [illegible]daj, prej je ni videl, zdaj je [illegible] naenkrat pred njim. Strmel je, [illegible] stal brez besede.

Postarna dama je rekla: "To je [illegible] gospod Guštin Kolar, profesor [illegible] glasbe. To tukaj pa je Tekla [illegible] tuž, stotnikova soproga!"

"Me veseli!" je rekla Tekla [illegible] tako navadno, kakor bi ga videla [illegible] v resnici prvič. Dala mu je roko [illegible] mehko, brez energije in temperamenta. Odšla je z damami v sosednje prostore, kjer je bila restauracija. Kolar je zvijal svoje note. Zavil jih je v papir, jih nosil s[illegible] kaj časa sebo in jih sklenil nap[illegible]sled spraviti v majhnem kabinetu, kjer so shranjevali drugi sv[illegible]ja godala. Roke so se mu tresle, [illegible] glavi mu je šumelo kakor čebe[illegible]ku, ki je silno navdušen ali sl[illegible] presenečen in bi rad nekaj de[illegible]gel, česar se boji. Iskal je prim[illegible]ren prostorček, omot mu je pa[illegible] na tla, vrata za njegovim hrbto[illegible] so se odprla in zaprla in pred nj[illegible] je stala Tekla.

"Servus, Kolarček!" se je [illegible] smejala, skočila veselo proti [illegible] mu in mu krepko stisnila obe r[illegible] "Kako se imaš? Kje si v slu[illegible] Sedi k meni!"

Peljala ga je k steni in ga po[illegible]dila tik sebe na leseno klop. Ne [illegible] bi čakala njegovih odovor, je [illegible]vorila veselo dalje. "Ko sva se [illegible]ljala jaz, veš, in moj mož na [illegible]beno potovanje, sem te sre[illegible] pred kolodvorom. Prav vroče [illegible] je postalo. Kaj si me pa tako č[illegible]no pogledal?"

"Ah," je skrival on, "tebe [illegible] tvojega moža srečal, pogled[illegible] kdaj?"

"Kaj pa ti je?" je vprašala [illegible]na.

"Zakaj?"

"Ko se tako čudno meniš! M[illegible] nisi srečal, nisi pogledal?"

"Pustimo!" je rekel Kolar. [illegible] "To je zdaj vseeno! Naše pomi[illegible] so odevetele!"

"Kako elegično!" je vzklikn[illegible] Tekla. "Kdo ve, če so odevete[illegible] Kar se mene tiče, ne obupam [illegible] smrti! A zdaj grem! Spremi me!"

Odšla sta brez slovesa in ko s[illegible] bila zunaj sama, je rekla Tekla: "Nocoj in jutri sem sama. M[illegible] mož je šel z vojaki in se vrne p[illegible] jutranjem. Če ti je prav, pojdi[illegible] po drevoredu!"

Šla sta. Kolar je bil nemiren [illegible] govoril je tiho in hripavo. Pre[illegible] ji je, kako ga je presenetilo, ko [illegible] je srečal na kolodvoru. Mislil [illegible] še vedno, da se pleto med njim [illegible] njo neke vezi, a ona je vse ne[illegible] doma raztrgala s svojo poro[illegible] Kdo bi si bil to mislil, kaj ji je [illegible]nilo v glavo?

"Nič!" je rekla. "Mislil [illegible] sem mislila spočetka zares! [illegible] Tako, da hitreje beži čas! Al[illegible] njim se ne moreš šaliti! Ako [illegible] daš prst, ga več ne izpusti. In [illegible] zadnje: staram se. Treba je, [illegible] pridem nekje pod streho in se p[illegible] skrbim. Če povem odkrito, [illegible] reči, da me je vse minilo iz p[illegible] poroko. Ali čemu homatije? V[illegible]la sem ga!" (Dalje prihodn[illegible])

ZAPOMNITE SI! Dopisi, [illegible] ki, [illegible] na naznanila in vesti in vsi drugi [illegible] in poročila, ki se tičejo novic, tor[illegible] voc, kar je v zvezi z uredništvom, [illegible] se pošilja na sledeči naslov:
"PROSVETA",
(Uredniški oddelek),
2019 So. Crawford Ave., Chicago, [illegible]
Naročnina, oglasi, spremembe [illegible] slovov, pritožbe glede nerednega [illegible] bivanja lista, poročila nastopajočih [illegible] do naročnikov, denar za oglase in [illegible] drugo denarno pošiljatve, tor[illegible] voc, kar je v zvezi z upravništvom, [illegible] naj se pošilja na sledeči naslov:
"PROSVETA",
(Upravniški oddelek),
2019 So. Crawford Ave., Chicago, [illegible]
Ako to storite, tedaj pride [illegible] poslama stvar takoj v pravo roke [illegible] vsako namudo. Ce torej hočete, da [illegible] povsod točnost, držite se tega!